

Mihalovics Zsigmond beadványai XII. Piusz pápához–A Vatikáni Államtitkárság Levéltárában őrzött dokumentumok magyar fordítása^[1]

XII. Piusz pápaságának (1939–1958) levéltári anyagát Ferenc pápa döntése értelmében 2020 márciusa óta lehet tanulmányozni. Itt, magyar vonatkozások után kutatva, találtam rá Mihalovics Zsigmond tekintélyes mennyiségű gépelt, dokumentumonként aláírt, olasz nyelvű beadványaira. Terjedelmi okokból két közlésre bontva hozzuk a dokumentumokat.

Előző közlésünkben^[1] jeleztük, hogy Mihalovics Zsigmond (1889–1959), a Katolikus Akció országos igazgatója miután kényszerűen elhagyta az országot – és előbb Rómában, majd Chicagóban telepedett le – 1948 folyamán több levelet és följegyzést fogalmazott meg. Ezekben XII. Piusz pápát szólította meg, illetve a Pápai Államtitkárság készére készített följegyzéseket. Az első írás kelte 1948. augusztus 16.; a többi keltezetlen, de hasonló periódusban készült. Ebben a három dokumentumban azokról a nehézségekről számolt be, amelyet az állami hatóságok okozta, amikor korlátozták a Katolikus Akció működését. Terjedelmi okokból följegyzéseit két részre osztottuk. Jelen közlésünkben a további dokumentumok magyar fordítását adjuk. Mint korábban kifejtettük, egyelőre nem találtunk rá a dokumentumok esetleges magyar fogalmazványára. A dokumentumokat Falvai Teréz fordította olaszból.

Mihalovics Zsigmond pápai prelátus 1941-ben

Forrás: Képes Sport, 1941. november 23., 4. o.

Az első közlés megjelenését követően Fejérdy András felhívta figyelmemet, hogy a Vatikáni Államtitkárság (mai értelmezésben az Általános Ügyek Szekciója) levéltárában, amelynek állományát az Apostoli Levéltárban lehet kutatni, szintén megtalálhatók Mihalovics jelentései. Ez a Segreteria di Stato fondban, a Commissione Soccorsi sorozatban található és kutatható. Az általunk közölt, a XII. Piusz pápánál maradt, ún. Fehér dobozokban őrzött Mihalovics-beadványokból újabb példányokat találtunk itt, amelyeket a kísérőlevél tanúsága szerint Giovanni Battista Montini államtitkár helyettesnek (Sostituto) adott át.^[2] A következőkben közöljük ezeknek a dokumentumoknak a jelzetét is. A két anyag majdnem teljesen megegyezik, a különbség e másodikban egy beszámoló hiánya, melynek címe: *Mi lesz a vidéki fiatalokból a népi kollégiumokban?*, továbbá a kísérőlevelet Mihalovics nem a pápához, hanem Montinihoz címezte.

Ezzel az újabb levéltári fölfedezéssel tehát megdől az előző közlésünknek az a vélekedése, hogy az anyag a pápánál maradt és nem történt intézkedés.

XII. Pius pápa és Montini (a későbbi VI. Pál pápa) államtitkár helyettes
Forrás: Wikimedia Commons

Tartalom

Előző közlés:

1. Mihalovics Zsigmond Rómában 1948. augusztus 16-án kelt levele XII. Piusz pápához
2. Hogyan sikerült elmenekülnöm Magyarországról?

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 17–27. Gépelt.

3. A „népi demokrácia” a Karitást sem engedi működni Magyarországon

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 45–54. Gépelt.

Ezen második közlés tartalma:

4. Hogyan érték el a kommunisták a katolikus iskolák megszüntetését?
5. Létezik-e még szabad katolikus sajtó Magyarországon?
6. A Mária-napokon a magyar nép bizonyosságot tett arról, hogy ragaszkodik ezeréves kereszténységéhez
7. Katolicizmus a mai Magyarországon
8. Az egyház jelenlegi helyzete Magyarországon. Összefoglalás
9. A vallásszabadság elleni erőszak állandóan fokozódik
10. A pélföldszentkereszti szalézi kegyhely igazgatóságától
11. A nyergesújfalui plébános följegyzése
12. Egy szemtanú megfigyelései a magyarországi felekezeti iskolák államosításának végrehajtásával kapcsolatban
13. Mi lesz a vidéki fiatalokból a népi kollégiumokban?

DOKUMENTUMOK

4.

Hogyan érték el a kommunisták a katolikus iskolák megszüntetését?

Mons. Mihalovics Zsigmond följegyzése

Dátum nélkül

1948. június 21-én a budapesti Keleti pályaudvar peronján vártam a Hollandiából érkező gyermekvonatot. Velem volt az egyik munkatársam. A holland barátaink felajánlottak hat heti vendéglátást egy 300 magyar gyermekből álló csoportnak, és szerettek volna további 500 főt elvinni. Ez, sajnos, nem sikerült. A szükséges tárgyalásokat sem lehetett elkezdeni a kommunista hatóságokkal. Mivel hiába jöttek, megaláztatottan és üres kézzel kellett hazatérniük a csodálatos vöröskeresztes vonatukon, amelyet takaros holland nevelőnők felügyeltek.

Amíg várakoztunk, és másnap is, amikor visszakísértük őket az állomásra, a vasúti hangszórótól zúgott a fülünk. Diadaluktól megrészegedve kürtölték világgá az iskolák állami kisajátításának előnyeit, pimasz szavakkal illetve a katolikus iskolákat.

A peronon álldogáló utasok bosszús arccal hallgatták a propagandista rekedt hangját és félhangosan morogtak a vasútra, amely a kommunista politika szolgálatába állt ahelyett, hogy az utasokat a menetrendről tájékoztatná.

De ez nem csupán a budapesti Keleti pályaudvaron volt így. Az egész országban az iskolák államosítását védelmező, dagályos frázisok orkánya visszhangzott. Lehetetlen volt kiérni előle. Minden újság, még a mérsékeltberek is, ha vannak még ilyenek, fáradhatatlanul, kifulladásig ismételték a pártközpont által diktált mondatokat, hogy elmagyarázzák, milyen fontos az ország életére nézve a lehető leggyorsabban kivenni az egyház kezéből az ifjúság nevelését és azt teljesen a „demokráciára” bízni. A most folytatott propaganda elhitei, hogy a katolikus iskolák nem mások, mint olyan intézmények, ahol szándékkal tudatlan fiatalokat nevelnek, hogy a demokrácia ellenségeivé tegyék őket. Azt kiabálták, hogy az iskola államosítása nem jelent ellenségeskedést a vallással, sőt, a szabad vallásy gyakorlás híveinek mondták magukat és hittanoktatást akarnak az iskolákban. Ugyanakkor nem hajlandók tűrni, hogy a felekezeti iskolák a reakció melegágyává váljanak.

Magyarországon senkit sem tudott megtéveszteni a plébános azzal, hogy folytatódik az iskolai hitoktatás. Mindenki tudta, hogy porhintésről van szó, mivel két évvel korábban már megkísérelték fakultatívvá tenni, de le kellett erről mondaniuk, mert az egész ország kórusban tiltakozott. Jelenleg még kötelező a hitoktatás, de nem sok hiányzik ahhoz, hogy fakultatív legyen, aztán még egy lépés – és nem is lesz többé.

Központi parancsra rengeteg gyűlést hirdettek meg, ahol mindig ugyanazokat a frázisokat ismételték. Ezekre a gyűlésekre különböző párhelyiségekben, politikai képzéseken, vállalatoknál és üzemekben került sor. A szónokoknak csak az volt a dolguk, hogy elismételjék, amit mondtak nekik.

Így felépítettek egy propaganda-gépezetet, hogy a közvéleménynek legalább egy részét megpróbálják megnyerni maguknak.

Ennek ellenére minden erőfeszítés hiábavaló volt, mivel a propaganda nem vált be, sőt, ellenkező hatást váltott ki. Nagyon sokan gyanút fogtak, azok is, akik azelőtt közömbösek voltak a katolikusok küzdelmével szemben.

Ez a túlzásba vitt és ügyetlen hadjárat mindenkinek felnyitotta a szemét. Az egész ország megértette, hogy az iskolák államosítása az egyházra mért súlyos csapás, és hogy az ifjúság el fog veszni. Ugyanakkor senki előtt sem volt titok, hogy, ha az állam kezébe kerül a nevelés, az úgy formálja majd a fiatalokat, ahogy neki tetszik, ezzel pedig meghatározza az ország jövőjét.

Miután a katolikus ifjúsági szervezeteket feloszlatták, egy sor állami intézkedés révén felszámolták a különböző tevékenységeiket, megfojtották a sajtót mint a közömbös fegyvert, aláásták a segélyezési és gyermekvédelmi jellegű kezdeményezéseket, végül miután kizárták az egyházat minden olyan területről, ahol a tömegek szemében bizonyos jelentőségű tényező volt, csak egyetlen dolog maradt hátra: AZ EGYHÁZ HATALMAS ISKOLAHÁLÓZATÁNAK BIRTOKBA VÉTELE. Ha ez megtörténne, az egyház pusztán vallási szertartások rendezőjévé zsugorodna. És innentől kezdve, egy kis türelemmel, annak is meg lehetne találni a módját, hogy az embereket rávegyék, ne is menjenek többé templomba – nem kétséges, hogy a kommunistáknak megvolnának az eszközeik és hozzá az akarat, hogy megvalósítsák ezt a célt.

Amikor a kommunisták nagy államgépezete beindult, hogy meggyőzze a nyilvánosságot ennek az intézkedésnek, vagyis az iskolák államosításának a szükségességéről, a fogadtatás jeges csöndje döbbenetes volt, és ugyanilyen döbbenetes volt a passzivitás, amellyel a nép tűrte ezt az igazságtalanságot. Nem volt mit tenni. A mindennapi kenyérről volt szó. A hivatalok és üzemek vezetőinek, a főnököknek, a házmegbízottaknak – mindenkinek meg kellett figyelnie az alkalmazottak, ill. a lakók magatartását. A mindennapi kenyér kegyetlen zsarnok. Időközben egy olyan rendeletet is kiadtak, hogy nyugdíjigogosultság és végkielégítés nélkül el kell bocsátani mindenkit, aki „reakciós” módon viselkedik. A vidéki lakosság, amely jobban lázadozott, nagyobb ellenállást tanúsított. Nem hallgatta meg a szónokokat, és sok helyen tettelegességre került sor. A püspökkari ülés kiközösítéssel fenyegette azokat, akik jóváhagynák az iskoláról szóló törvényt, és szóban vagy írásban az életbe léptetését pártolnák. Az egyetlen katolikus hetilapban lehetetlen volt megjelentetni a nép véleményét, mivel a nyomdászok szakszervezete több esetben megtiltotta a nyomdai dolgozóknak, hogy kinyomtaszák azt a két levelet, amelyeket a püspökkari ülés intézett a magyar kormányhoz. A püspökkari ülés tehát nem látott más módot a hívek tájékoztatására, mint egy, az ellenállásra bátorító lelkipásztori körlevél kiadását minden héten. Ezek a levelek nagy hatással voltak a közvéleményre, különösen a vidéki körzetekben.

Amikor elindult a felekezeti iskolákat támogató aláírásgyűjtés, az emberek nagyon örültek. A törvénytervezet benyújtásakor Slachta Margit[3] több mint 3.000 település [olvashatatlan] tette le a parlament asztalára. Mindegyik településen aláírások száza és ezrei gyűltek össze. Az aláírók nevét, természetesen, nem hoztuk nyilvánosságra, hogy védjük őket az esetleges megtorlásoktól.

Az igazi közvélemény – ellentétben az erőszakosan kikényszerített döntésekkel – cáfolhatatlan bizonyítékát adta a felekezeti iskolák támogatásának.

Az emberek közben tűzbe jöttek, különösen az ország keleti felén, Szabolcs megyében, a Jászságban és a dunántúli körzetekben. A plébánosok azt mondták, hogy nem volna biztonságban az életük, ha hozzájárultak volna az iskolák megszüntetéséhez. Mi magunk is alig hittük el, hogy a magyar nép ilyen mélyen megértette a katolikus iskolák jelentőségét.

A kormány is megértette, hogy a helyzet és a kritika veszélyes. Mivel azonban politikai programjában első helyen állt az iskolák államosítása, most már nem fordíthatta vissza a gépezetet. Úgyhogy folytatódott az erőszak.

A falvakat megszállta a rendőrség, a városokat a katonaság. Ha a dolgok nem úgy mentek, ahogy a kommunista párttitkár akarta, a rendőrség dolga volt helyre tenni a dolgokat, vagy hívtak egy katonát.

Például a Nógrád megyei Hugyag faluban a hívek a litániáról mentek hazafelé, amikor a község háza előtt elhaladva látták, hogy égnek a lámpák; kíváncsian közelebb mentek, hogy lássák, mi történik. Így megtudták, hogy egy ötfős bizottság éppen szavaz az iskolák államosításáról. Rögtönzött tiltakozás támadt az intézkedés ellen, így fejezte ki a nép kíváncságát, hogy maradjanak fenn a katolikus iskolák. Akkor a kommunista párttitkár hívatott egy rendőrt, aki letartóztatta a falu tanítóját és a plébános testvérét. Mindkettőjüket a budapesti internálótáborba vitték, még most is ott vannak.

Ilyesm mindenütt előfordult. A falusi lakosság kényszerítette a képviselőit, vagy a nemzeti bizottságot, hogy álljanak ki a felekezeti iskolák mellett.

Ez történt, például, egy másik faluban, Pöcspeleiben.[4] A plébános, anélkül hogy uszította volna a lakosságot, csak felolvasta a püspökök lelkipásztori levelét, és röviden elmagyarázta, miről van szó. Aznap két nyomtatványt tettek a falu lakosai elé. Az egyik a tanítók szakszervezetétől származott, és az iskolák államosításának támogatását tartalmazta, a másik az egyházmegyétől jött és a katolikus iskolák támogatóit gyűjtötte. A hívek valamennyien aláírták az egyházmegye nyomtatványát, a szakszervezethez pedig egyetlen ember sem csatlakozott.

Valamivel később, miközben a plébános gyóntatott, az emberek a község háza elé mentek, tudva, hogy azokban a percekben ülésezik a képviselők bizottsága, hogy nyilatkozzon az iskolák államosításáról. A párttitkár, látva az épület körül tolongó embereket, rendőröket hívatott. Azok megpróbálták brutálisan feloszlatni a tömeget és kiüríteni a teret, ebből zűrzavar keletkezett, amelyben az egyik rendőr fegyvere elsült és őt magát sebezte halálra.

A hadbírószak akasztás általi halála ítélte a plébánost[5] és egy bizonyos Királyfalvit, aki községi hivatalnok volt:[6] a plébánost azért, mert lázadást szított, a hivatalnokot pedig mint elkövető bűnöst az ügyben. A plébános ítéletét életfogytiglanra változtatták, de Királyfalvit két órával később felakasztották.

Magát a pert megrendezték. A vádlottaknak nem engedélyezték saját ügyvédet, a védőket maga a bíróság jelölte ki és látta el szigorú utasításokkal, a bíróság elnöke pályázatot hirdetett hivatalosan jegyzett gyorsíróknak. Az ítélet szembement az igazságossággal, de szükség volt rá, mert a példával figyelmeztetni akarták a papságot és a népet.

A plébános magatartása érthetetlen volt. Miért vallotta magát bűnösnek, és a kihallgatás során miért fordult a teremben jelen lévő papokhoz azzal a felhívással, hogy találjanak békés megoldást? Az egyetlen magyarázat a barbár módszerekben rejlik, amelyekkel a kommunisták ki tudják kényszeríteni a vallomásokat.

A papság tudta, hogy a községi párttitkároknak kiadták a parancsot, hogy este nyolc óráig a nap minden órájában telefonon tájékoztassák a megyei titkárt a lakosság lelkiállapotáról. A megyei titkárnak pedig este 11 óráig kellett rendelkezésre állnia, hogy magát a belügyminisztérium „politikai osztályát” tájékoztassa az egész megye hangulatáról.

Ezzel egyidejűleg a plébánosokat is figyelmeztették, hogy személyesen felelnek a községükben kirobbanó minden zavargásért.

Voltak hősi példák, amelyek az ókori keresztények szellemét idézik. Elmondok egy ilyen esetet. Sopronban a fiatalok megbeszélték, hogy felvonulnak egy régi Mária-szobor elé vallásos énekeket énekelni azzal a szándékkal, hogy így fejezzék ki a katolikusellenes intézkedések elutasítását. A rendőröknek nem sikerült feloszlatniuk őket, és segítségül hívták a tűzoltókat. De a vízsugarak sem tudták eltéríteni a fiatalokat a szándékuktól, sőt, nyugodtan énekeltek tovább. Néhányukat

letartóztatták, köztük Horváth Alajos hittanárt, egy szerzetesnőt, két asszonyt és egy tanítónőt. Amikor a rendőrszt elkezdte kihallgatni a fiatal nőt, fenyegető hangon hozzátette: – Figyelmeztetem, hogy megerőszkolhatom, vagy egész életére tönkretehetem, ha akarom, mit szól hozzá? – A lány így felelt: – Akkor is katolikus maradok. – Ezek az emberek még ma is gyűjtőtáborban vannak.

Győzött az erőszak. A katolikus egyház elveszített 3.142 iskolát a hozzájuk tartozó kollégiumokkal és berendezésükkel együtt, amelyek ezeknek az intézményeknek a működéséhez szükséges vagyont alkotják. Tehát példátlan kifosztásról van szó. Az átadás már megtörtént. A katolikus iskolák tanárai az állam alkalmazottai lettek. A püspöki tanács fölmentette a világi tanárokat az esküjük alól, rájuk bízva a döntést, hogy akarnak-e vagy sem állami alkalmazottak lenni, szem előtt tartva, hogy valamiből meg kell élni.

Ellenben az egyházi tanárok helyzete, akik összesen ötezen vannak, egészen más. Tovább kell szolgálniuk a kommunista állam tanáraiként, vagy le kell mondaniuk a kinevezésről? Ha nemet mondanának, a totalitárius iskolarendszernek komoly gondokkal kellene szembenéznie, mivel igencsak nehéz volna ennyi tanárt pótolni szeptember elejéig. És mi lesz az egyházi iskolák tanáraival? Hogyan fognak a megélhetésükről gondoskodni, ha az állam üldözi – mint ahogyan üldözi – és szabotőröknek tartja őket?

Ez azonban másodlagos kérdés. A kommunisták bevették a katolikus iskola erődjét, és elkezdtek beoltani a fiatalok zsenge lelkébe a kommunista eszméket könyveken, tanulási módszereken és „üttöröknek” nevezett ifjúsági szervezeteken keresztül, hogy kineveljék a kommunista rendszer zsoldosainak nemzedékét. Nem maradt más, mint a családok nevelő hatása. Képes lesz-e megnyerni a versenyt a marxista monopólium iskolájával?

Nem tudjuk, hogy a világ többi részében, ahol még tisztelik az emberi jogokat, felfogják-e, hogy mi történik Magyarországon? Látják-e már a veszélyt, amely azzal fenyeget, hogy a nem is távoli jövőben a fiatalok teljes egységben fogják megvalósítani a kommunista ideológia által kitűzött célokat.

Az irat jelzete: ASRS AA.EE.SS. Pontificato Pio XII, Fondo Spogli, Periodo V, Scatole Bianche Pio XII. Ungheria: Appunti di Mons. Sigismondo Mihalovics, Posizione 2, fol. 97-103. - Gépelt.

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 28–34. Gépelt.

5.

Létezik-e még szabad katolikus sajtó Magyarországon?

Mons. Mihalovics Zsigmondnak,
a magyarországi Actio Catholica igazgatójának följegyzése
Dátum nélkül

A magyar kommunistáknak három évig tartó folyamatos erőfeszítéssel sikerült letörniük valamennyi ellenségüket politikai és gazdasági téren, és a Kominform utasításainak engedelmessé válnak végleg berendezkedni.

De nem elégednek meg egy kizárólag a pártrendőrségen és a rendelkezésükre álló katonai erőknél alapuló rendszer felállításával. Megpróbálják meggyőzni a magyar népet arról, hogy mennyire igazságosak a moszkovita eszmék, és így spontán elfogadják azokat az emberekkel.

Ezért a legnagyobb gondjuk az, hogyan vegyék teljesen birtokba a közvélemény formálásának legfontosabb fegyverét – a sajtót. Az első választásokon többséget szerzett kisgazdapárt gyengeségét mutatta, hogy nem sikerült megszereznie sem a belügyi tárcát, amely a közigazgatást és a rendőrséget jelentette volna, sem a sajtó irányítását. Ezek a kulcspozíciók a kommunisták kezébe kerültek, akik évek szívos munkájával meg tudták „tisztítani” a magyar sajtót minden ellenzékesítőtől, hogy a kommunista párt engedelmes szócsovévé tegyék.

A politikai ellenfelek kiiktatása a sajtójuk elhallgattatását is jelentette, akár úgy, hogy teljesen megszüntették a lapjaikat, akár úgy, hogy a hangvétel megváltoztatására kényszerítették. A kommunista párt nagyon gondosan dolgozott, ami az eszméinek nem eléggé elkötelezett sajtót illeti. A marxista újságok a papírkiutalásban elsőbbséget élveztek a többiek hátrányára. A kisgazdapárt soraiban végzett tisztogatás párhuzamosan haladt a sajtója radikális átalakításával, amely természetesen, a kommunisták kívánságaihoz igazodott. Sulyok[Z] lapját már nem nyomtatták ki, mert a nyomdászok megtagadták a munkát. Mondani se kell, hogy ezzel csak a kapott utasításoknak engedelmessé váltak. Pfeiffer[8] elmenekülése hetilapjának a megszüntetéséhez vezetett. A szocialista párt felszámolása után a lapjai semmiben sem különböztek a kommunista lapoktól. Ahogyan gyakorlatilag semmi különbség nincs a jelenleg kormányon lévő koalíció pártjai között sem, mivel mindegyiket Rákosi tartja pórázon, úgyhogy nincs értékelhető különbség a lapjaik között sem. Legfeljebb azt lehetne megjegyezni, hogy míg az egyházat érintő kérdésekben a hivatalos jellegű kommunista lapok – legalábbis látszólag – megőrzik bizonyos tárgyilagosságot, addig a kisgazda- és a parasztpárt orgánumai jóval felülmúlják kommunista kollégáikat a katolikusellenes gyűlölködésben.

A Magyar Nemzet c. napilap, amelynek igazgatója Balogh István,[9] a csanádi egyházmegye papja és egykori államtitkár, igyekszik katolikus érzelmeinek mutatkozni, ugyanakkor a kommunista párt előírásai szerint orientálódik. Ha meg is jelentet katolikus témájú cikkeket, közli a kormány egyházellenes nyilatkozatait. Vezércikkje nem egyszer botrányt keltettek katolikus körökben.

Az a lap, amely még némi jelét adja az erkölcsi függetlenségnek, a kereszténydemokrata „Hazánk”, az igazgatója Barankovics István.[10] De ebből a pártból is hiányzik a bátorság, hogy sikra szálljon a katolikus érdekekért és szembenézzen ennek a küzdelemnek a kockázataival. Az újság hűen tükrözi ezt. Katolikusnak mutatkozik, kiválva a kommunisták ingerültségét, de Barankovics, sajnos, beéri azzal, hogy nagyon lagymatagon képviseli a katolikus érdekeket.[11]

Tehát kiderül, hogy az egész magyar sajtó, kivétel nélkül, a kommunista diktatúra uralma alatt áll. Az, hogy a marxista újságírók marxista eszméket terjesztenek, teljesen érthető. De lehetetlen elfojtani az undor érzését, amikor az ember olyan újságokat lapoz, amelyek mint a polgárság orgánumai kezdtek a működésüket, most pedig hagyták magukat befogni a kommunisták szekerébe.

A főntebb elmondottakat szem előtt tartva, felmerül a kérdés: létezik-e még Magyarországon katolikus sajtó, és mi lesz a sorsa? Hogy kimerítő választ adhassunk, vessünk egy pillantást a történetére.

A békeszerződés megkötéséig az újságok megjelenítéséhez általában a Szövetséges Ellenőrző Bizottság engedélye kellett. Utána a miniszterelnökséghez került ez a hatáskör. A szövetségesek döntése értelmében a politikai és a vallási lapok cenzúramentesek. És mi van valójában?

1945 tavaszán a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tanácsa engedélyezte „A Szív” c. régi vallási hetilap megjelenését. 1945 májusában engedélyt adott az Actio Catholica „Új Ember” c. hetilapjának kiadására, amely ugyanazon év augusztusában jelent meg.

A püspöki kar azzal a kéréssel fordult az említett hivatalhoz, hogy engedélyezze legalább egy katolikus napilap megjelenését (a háború előtt Budapesten két ilyen napilap volt, vidéken 14). A püspöki kar ismételt kérelmei ellenére a kérést elutasították azzal az indoklással, hogy csak a politikai pártoknak van joguk napilapokat kiadni.

A két említett hetilapon kívül engedélyeztek egy irodalmi jellegű havilapot is. Jelenleg a katolikusoknak nincs egyetlen folyóiratuk vagy újságjuk sem gyermekek és fiatalok számára, sem irodalmi folyóiratuk vagy tudományos képes újságjuk. Megtagadták egy papoknak szánt havilap kiadását. Mindebből az következik, hogy Magyarországon nem lehet kiadni katolikus és teológiai tanulmányokat, és semmi lehetőség nincs e tevékenységi terület fejlesztésére. Lásd a főntebb erről mondottakat.

Tehát a magyar katolikusoknak egyetlen újságjuk sincs, amelyből tájékozódhatnak a politikai és vallási problémákról katolikus szempontból. Az „Új Ember” azonnal az ország legkeresettebb újságjává vált, kétségtelenül azért, mert a hasábjai a kereszténység örök fényét sugározták.

Az első számok megjelenése után a sajtóügyi államtitkár, egy kommunista, aki barátságot színlelt, kifejezte azt a szándékát, hogy szeretne beleszólni az újság szerkesztésébe. Mivel a szándéka meghiúsult, durván csökkentette a kiutalt papír mennyiségét, ami most az ő hatásköre. 1945-ben, a karácsonyi időszakban az újság csak kilenc vagy tízezer példányban jelent meg. Voltak olyan időszakok, amikor papír hiányában egyáltalán nem jelenhetett meg. Akkor az Actio Catholica megszervezte az újság láncolvasását. Házakban, lépcsőházakban, irodákban és garádkban egymásnak adták tovább az emberek, amíg el nem rongyolódott. Gondoskodtak róla, hogy az újságot kifüggeszék a különböző egyesületekben, a templomok előcsarnokában, még az utcán is vagy a közúti kerítéseken, hogy mindenki olvashassa.

Sok ügyeskedéssel, apránként sikerült növelni az újságnak kiutalt papír mennyiségét, és a példányszámot is lehetett emelni, mígnem a legelterjedtebb újság lett egész Magyarországon. Ma 110.000 példányban jelenik meg, de ha volna elegendő mennyiségű papír, könnyen ki lehetne nyomtatni 200 vagy 250 ezer példányt. Nem árt megjegyezni, hogy a papír nincs szabad kereskedelmi forgalomban, és az elosztása kizárólag a miniszterelnökség hatáskörébe tartozik.

Az „Új Ember” mindig fejtörést okozott a kommunisták által ellenőrzött sajtóirodának. Az, hogy a marxisták úgy mutogattak rá mint a „fekete reakció” és a klérus újságjára, inkább használt neki, mint ártott. Nagyon gyakran érezhette, hogy a főnökök fölényesen szorongatják, de amikor az első súlyos megkorlátozásokat kellett elszenvednie, még csak 1947 novemberében jártunk. Négy hétre fölfüggesztették az újságot, mert közölni merészelt a bíboros primásnak a miniszterelnökhöz intézett levelét, amelyben panaszt tett az elszenvedett sérelmek miatt. 1948 februárjában a Szent István Akadémia nagygyűlésének alkalmával Mindszenty bíboros a felelősségről, mint erkölcsi tényezőről mondott beszédét, amely sajtóvihart kavart, és mint a „demokrácia” elleni újabb támadást bélyegezték meg. Az újságok azonban nem közölték magának a beszédnek a szövegét, de hallatlanul durva kirohanást intéztek ellene. A sajtótámadásokat a miniszterelnökség sajtóhivatala rendelte el. A sajtóhivatal, természetesen, telefonált az „Új Ember” szerkesztőségének is, és azt kívánta, hogy ők is nyilatkozzanak a bíboros beszéde ellen. Az újság ezt megtagadta. Akkor három napig tartó tárgyalások kezdődtek a kommunista párt nagyágyúival és a közoktatási miniszterrel. Mindenáron azt akarták, hogy a lap hallgassa el a beszédet, majd azt javasolták, hogy részleteket közöljenek belőle kommentárokkal. Az újság ezt is határozottan megtagadta, és közölte az illetékes szerkesztőkkel, hogy csonkítás nélkül fogja közölni a teljes beszédet, annál is inkább, mert a magyar közönség még nem ismerte a hiteles szövegét. Az újság már nyomták, amikor megjelentek a rendőrök, leállították a gépeket és elkobozták a lapot. Így akadályozták meg, hogy a közvélemény megismerje a híres beszéd valódi szövegét, amely ekkora port vert föl az egész magyar sajtóban.

Nem volt ritka eset, hogy még a nyomtatás előtt, vagy amikor az már elkezdődött, telefonáltak a miniszterelnökségről vagy a politikai rendőrség sajtóhivatalából, esetleg magából a külügyminisztériumból, hogy változtassanak meg egyes cikkeket, vagy közöljenek helyettük más. Honnan tudták, mit kíván a lap közölni? A nyomdász szakszervezetet azzal bízták meg, hogy kérjék el a kefevonatokat, amint készen vannak. Ezeket aztán átadták a miniszterelnökségnek vagy a politikai rendőrségnek, amelynek így módja van beavatkozni a lap szerkesztésébe, bár elméletileg sajtószabadság van, amit a külföldnek is annyira hangoztatnak.

A lap nem szívesen mondott le fontos cikkek és információk közléséről. A pünkösdi szám már nyomdában volt, amikor a dolgozók leállították a gépeket és kijelentették, hogy csak akkor fogják folytatni a munkát, ha a „Fekete reakció” c. vezércikket, amelyet maga a felelős szerkesztő írt, kicserélik. A fenti okok miatt engedni kellett.

Pünkösdtől újabb nehézségek támadtak a papírellátásban. A dolog odáig fajult, hogy reggel még nem tudták, megjelenhet-e majd aznap a lap. A kiutalt papírmennyiség annyira csökkent, hogy a szerkesztőségnek nem maradt más választása, mint a példányszám és a terjedelem csökkentése. A kommunisták a példányszám csökkenését akarták elérni. A szerkesztőség úgy döntött, hogy megtartja a példányszámot és csökkenti a terjedelmet. Május végén a lap hat oldalon jelent meg, aztán négy, végül (június 20-án) két oldalon. Ez a szám azonban nem jelent meg, mert a nyomdászok azt kívánták, hogy vegyék ki belőle a püspöki kar által a magyar kormányhoz intézett két levelet az iskolák államosításáról. A szerkesztőség nem engedte a dolgozók kívánásának, mivel lehetetlennek tartotta, hogy ne tájékoztassa a közvéleményt a püspökök lépéséről, amelyet a katolikus iskolák védelmében tettek. És a lapot nem nyomtatták ki.

A fent elmondottakból könnyű kikövetkeztetni, hogy az újság megjelentetése emberfeletti erőfeszítéseket kíván. A szerkesztőség többször feltette magának a kérdést, hogy megéri-e továbbra is azt a benyomást kelteni, mintha Magyarországon létezne katolikus sajtó. Viszont külföldön senki nem érti ennek a mondatnak az ironiáját. De itthon sem könnyű megérteni. Nem lehet arról írni, amiről az ember akar, nem lehet őszintén írni, de ha egy szerkesztőség nem tesz meg minden tőle telhetőt ennek ellenére, akkor csak becsapja az olvasóközönseget. A lap ma is megjelenik, de nem nehéz elképzelni, milyen hadicselek árán. Mindenféle eszközt ki kell találni, hogy elkerülje a hatóságok beavatkozását, de közben ne árulja el a katolikus elveket.

Már említettük, hogy a két hetilapon és az irodalmi folyóiraton kívül Magyarországon nincsenek más katolikus kiadványok. A múlt évben egy ideig ki lehetett adni vallási és ifjúsági újságokat röpiratok formájában. Most szem előtt kell tartanunk, hogy azok az újságok, amelyeknek a megjelenését a hatóságok engedélyezték, tehát a politikai lapok, amint a vallási lapok is, cenzúramentesek. (Hogy ez mit jelent a valóságban, ami a katolikus lapokat illeti, már mondtuk.) Minden egyéb kiadványt pedig cenzúráznak, és minden egyes alkalommal engedélyeztetni kell. Mivel az előbbieken bizonyos nagyvonalúsággal gyakorolták a cenzúrát, lehetséges volt kinyomtatnunk az említett röpiratokat. Most azonban, miután szigorúbban cenzúráznak, az engedélyeztetésre benyújtott anyagot vissza sem adják. Ebben az évben valójában egyetlen ilyen röpiratot sem lehetett kiadni.

Továbbá, lehetetlen házi eszközökkel elkészíteni az anyagot, mivel van egy intézkedés, amelynek értelmében minden írás reprodukciója, bármilyen módon is történjék az (nyomtatva vagy másképpen, akár írógéppel másolva), előzetes engedélyhez kötött.

Tehát a katolikus hang hallgatásra van ítélve, miközben a marxizmus nyomtatott szavak áradatát zúdíjtja a lakosság fejére.

A püspökök lelkipásztori levelei ugyan nincsenek alávetve cenzúrának, de azokat nem lehet megjelentetni anélkül, hogy a hatóságok, amelyeknek a nyomdák kötelesek átadni az egész anyagot, ne olvassák el még a kinyomtatás előtt. Ezért Mindszenty bíboros nem nyomtatja ki sem a saját, sem a püspöki kar lelkipásztori leveleit, hanem inkább lemásoltatja megbízható emberekkel, akik aztán eljuttatják a rendeltetési helyre.

Tehát a sajtó birodalmában a kommunista rendszernek nincs már ellenfele. A szó nem szolgálhatja többé Krisztus Királyt, mert a vörös csillag rabszolgájává tették, amelynek a zászlója mindenütt ott lobog. A vérvörös tűz háttérében alig látszanak a „Szív” és az „Új Ember” halványan pislákoló kis lángjai.

Az irat jelzete: ASRS AA.EE.SS. Pontificato Pio XII, Fondo Spogli, Periodo V, Scatole Bianche Pio XII. Ungheria: Appunti di Mons. Sigismondo Mihalovics, Posizione 2, fol. 104-110. - Gépelt.

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 35-41. Gépelt.

6.

A Mária-napokon a magyar nép bizonyosságot tett arról, hogy ragaszkodik ezeréves kereszténységéhez

Mihalovics Zsigmond prelátnak,
a magyarországi Actio Catholica főigazgatójának cikke
Dátum nélkül

Magyarországon az oltárképek és általában a szentképek többsége azt a jelenetet ábrázolja, amikor az első szent király, a haza alapítója, Szent István a Boldogságos Szűz pártfogásába ajánlja Magyarországot. Az a tudat, hogy Magyarország az Égi Anya öröksége, végig elkíséri a magyar nemzetet történelme valamennyi viharán át, és amikor az ország helyzete különösen borússá válik, a Magyarország védőszentjétől hozzá érkező fényből talál vigaszt és abból merítette a jobb jövőbe vetett reményét.

És ma is így állnak a dolgok Magyarországon. 1947. augusztus 15-én a magyar püspöki kar közös lelkipásztori levélben meghirdette az egész országnak a Mária-évet, talán sejtve, hogy a hazát és az ősi hitet nemsokára olyan veszélyek fenyegetik a kommunisták felől, amelyek ellen nem lehet mást tenni, mint az Égi Anya védelme alá menekülni.

1947. augusztus 15-én a püspökök összegyűltek a magyar Sion hegyén, Esztergomban, és a jelenlétükben, 15.000 hívő részvétele mellett, a bíboros primás megnyitotta a magyarok Mária-évet.

Már másnap, augusztus 16-án Csongrádon tartották Mária-napot, ahová az Alföld legtávolabbi részeiből özönlöttek a zarándokok erre az alkalomra, gyalog vagy szekéren, jó 40.000 ember. Szeptember 8-án és 9-én Szombathelyen ragyogott fel Mária Égi Arca, és Mindszenty bíboros Nyugat-Magyarország 100.000 hívője előtt beszélhetett. Szeptember 16-án a bíboros vezetésével 50.000 férfi zarándokolt gyalog a fővárosból Máriaremetére; szeptember 23-án 80.000 nő ismételte meg ugyanezt a zarándoklatot az esztergomi segédpüspök, Mészlényi Zoltán vezetésével. Ezekben a napokban, pontosabban szeptember 21-én, 22-én és 23-án volt a Mária-kongresszus Egerben, ahol Mindszenty bíboros a csodálatos székesegyház előtt az ország észak-keleti részeiből ide zarándokoltatra érkező hívek 100 ezres tömegéhez beszélt. Szeptember 30-án 50.000 fiatal indult zarándoklatra a fővárosból és környékéről Máriaremetére Czapik Gyula egri érsek vezetésével.

Október 4-től 7-ig tartották az országos Mária-kongresszust Budapesten. Október 4-én a bíboros 60.000 fiatal előtt beszélt, aznap este pedig 100.000 dolgozóhoz intézett beszédet a külvárosban, a gyárak környékén, ahol a munkások laknak. Október 5-én a szent körmeneten legalább 600.000 ember vett részt, és az október 7-i zárógyűlésen, kedden este több mint 100.000 hívő hallgatta a magyar bíboros emelkedett és megható szavait.

Október 13-án a budapesti „Lourdes-i” kápolnában[12] fatimai áhitatot tartottak, és a bíboros beszédét ismét a hívek több mint 100 ezres tömege hallgatta a zsúfolásig megtelt Gellért-hegység oldalában és környékén. Október 19-én újra Esztergomban rendeztek három napig tartó áhitatot Szent Adalbert[13] kilencszáz éves évfordulója alkalmából, aki Szent Imre tanítója és nevelője volt.[14]

A tél folyamán a magyar fővárosban minden hónap első szombatján hívek ezrei keresték fel a Boldogságos Szűznek szentelt templomok sokaságát, miközben az országban mindenütt Mária-áhitatokat, Mária-koncerteket és Máriának szentelt irodalmi esteket szerveztek, a régi magyar irodalmon keresztül mutatva be az ősök áhitatos tiszteletét a Boldogasszony iránt.

A Mária-ünnepek a maguk korábbi, pezsgő ritmusában április 18-án folytatódtak. Ezen a napon Hegyalja és Tokaj lakossága Sátoraljaújhelyre zárandokolt, ahol több mint 30.000 hívő hallgatta kitérő lelkesedéssel a bíboros beszédét. Április 25-én 40.000 zárandok gyülekezett Gyulán. Május 6-án az illatos dombok hullámain fekvő Nógrád megye lakossága zárandokolt Márianosztrára egy kb. 20.000 fős csoporttal a bíboros kíséretében. Majd május 8-án 70.000 „pusztai” férfi gyűlt össze Törökszentmiklóson a bíboros körül, aki a Szentatya által ennek a városnak küldött szobor, a Fájdalmas Anya előtt tartott beszédét. Május 23-án 80.000 ember ment el Makóra, hogy meghallgassa a bíborost. Budapesten május 27-től 30-ig ünnepelték a 34. Eucharisztikus Kongresszus tizedik évfordulóját. Május 30-án szakadó esőben 50.000 fiatal vett részt a bíboros által bemutatott szentmisén, délután hat órakor pedig több mint 250.000 ember hallgatta rádióan a Szentatya üzenetét, amelyet a magyar népek küldött.

Június 6-án az aprócska Máriagyűdön, az alig 1.000 lelket számláló, de jó nyolc évszázados múlttal rendelkező kis kegyhelyen gyűlt össze a Dél-Dunántúl lakossága, és legalább 100.000 zárandok töltötte meg a környékét. Június 13-án 150.000 hívő özönlött Bajára Dél-Magyarország vidékéről.

Az bizonyos, hogy Pázmány Péter^[15] óta nem volt olyan magyar egyházfejedelem, aki a katolikus vallásnak ilyen hatalmas erkölcsi tőkét gyűjtött volna. Még a protestánsok sem tudják kivonni magukat a vonzereje alól, amint azt az utóbbi időkben folytatott tömeges beszélgetések bizonyítják.

Most mindennek vége. A kormány rendelete megtiltotta mindenféle gyülekezést, összejövetelt, felvonulást és körmenetet. A marxisták kivételt képeznek. A nép nem mehet többé közös zárandoklatra a Mária-kegyhelyekre, különösen nem Mindszenty bíboros vezetésével.

Budapesten június 13-án a rendőrség gumibotokkal és pisztolylövésekkel oszlatott fel két körmenetet. De azért Magyarországon senki nem akadályozza a szabad vallásgyakorlást! A magyar nép azonban mégis megtalálja a módját, hogy valamilyen formában kifejezze a ragaszkodását ősei hitéhez, ami azt jelenti, hogy semmi áron nem fogadja el a materialista világnézetet. A keresztények Órangyalának fénye lüktet és ragyog a magyar nép lelkében, amely bizonyosan nem hiába könyörög hozzá olyan buzgón! De valóban, soha nem lehetett hallani, hogy Ő elhagyott volna valakit. Legkevésbé egy olyan népet, amely keresztény életéért küzd.

Az irat jelzete: ASRS AA.EE.SS. Pontificato Pio XII, Fondo Spogli, Periodo V, Scatole Bianche Pio XII. Ungheria: Appunti di Mons. Sigismondo Mihalovics, Posizione 2, fol. 111-113. - Gépelt.

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 42-44. Gépelt.

7.

Katolicizmus a mai Magyarországon

Mons. Mihalovics Zsigmond gondolatai

Dátum nélkül

Az utolsó Mária-napot június 13-án ünnepelték Baján. A belügyminisztériumi rendelet értelmében minden gyülekezés, összejövetel, felvonulás stb. szigorúan tilos, ezért most le kell mondani a zárandoklatokról és a Mária-ünnepekről is. De Baján még egyszer összegyűlhetett, úgymond, egész Dél-Magyarország, és Mindszenty bíboros 115.000 fős tömeg előtt beszélhetett, amely szó szerint zsúfolásig megtöltötte a nagy teret. Amikor azt kérdezte ettől a hatalmas tömegtől: – Megígéritek-e nekem, hogy engedelmeskedtek a püspökeiteknek? egybehangzón dörgött a válasz: – Megígérjük!

A bíboros után a csanádi püspök^[16] is beszélt, aki éppen csak hazatért a Szentatyanál tett látogatásáról. Amikor elmondta, hogy a Szentatya megkérdezte tőle: – Igaz-e, hogy a magyarok szolidárisak Mindszenty bíborossal? –, 115.000 torokból hangzott fel egy orkán zúgásával az egyetlen szótagból álló válasz: – Igen!

Ilyen érzelmek uralkodnak az egész országban. A közvélemény a hűség és a szeretet hasonló megnyilvánulásaival felel minden kísérletre, amely vizsályt próbál kelteni a nép és Mindszenty bíboros, a püspökök és a papok között. Magyarország katolikusainak megbonthatatlan egysége soha nem volt ilyen szilárd, mint ma.

A bajai Mária- nap előestéjén volt egy ünnepi ifjúsági kórusverseny a szabadban, egy kolostor varázslatos udvarán. Hirtelen kitérő vihar. Ahelyett, hogy menedéket kerestek volna, a fiatal énekesek és a hallgatók is rendíthetetlenül álltak a helyükön annak ellenére, hogy az eső a csontjaikig eláztatta őket. Ugyancsak a szakadó esőben még a zirci ciszterci apát^[17] beszéde is elhangzott. Amikor az apát felidézte Julianus,^[18] a hitehagyott császár történetét, aki – már élete végén – a vérét az ég felé hajtíva így kiáltott: – Győztél, Galilea! –, a tömeg tapsviharban tört ki, ami mindig megismétlődött, valahányszor a szónok olyan történelmi alakot említett, aki lázadni próbált a pápa ellen, de aztán keservesen meg kellett bánnia.

A magyar nép nagyon jól érti a történelem nyelvét és tanításait. Tudatában van annak, hogy az egyház megingathatatlan szikla, és tudja, hogy Mindszenty bíboros személyében nagy energiával rendelkező, erős embere van, aki rendíthetetlen, mint egy tölgyfa, amelyet senki sem tud kitépni.

Teher alatt nő a pálma. A marxisták által gyakorolt elnyomás összekovácsolta az egyház népét. Ma jól látható, hogy a kereszténység milyen mélyen hatotta át az európai kultúrába ezer éve beilleszkedett magyar nép lelkét, és nincs olyan hatalom a világon, amely el tudná tántorítani ezt a népet a keresztény szellemtől.

A magyar marxisták, a valóságos helyzetből okulva, jól tudják, hogy ezt a vallási ébredést nem lehet félválról venni. De azért nem mondtak le a céljukról, az egyház teljes kiiktatásáról és megfosztásáról minden tekintélyétől, amellyel a nép körében rendelkezik. És ha még mindig marad néhány vakbuzgó ember, aki mindenáron templomba akar járni, megteheti, nem árt már vele senkinek. Pillanatnyilag azonban úgy látszik, hogy kénytelenek elhalsztani a döntő ütközetet. Szükségképpen célba kell venniük az egyházat, mert tudják, hogy addig teljes egészében nem sikerül felépíteni a kommunista rendszert, amíg az emberek szívében ég a kereszténység lángja.

Politikai téren már minden ellenfelüket legyőzték. A magyar nép hiába szavazott két választáson a kommunizmus ellen. A politikai kisebbségnek ravasz manőverek sorozatán keresztül sikerült megszabadulnia egymás után minden ellenségétől, és jelenleg éppen a szocialista pártot nyeli el.^[19] Így a hatalom teljes mértékben a kommunista kisebbség kezében koncentrálódik.

A politikai lépésekkel párhuzamosan megtették a gazdasági lépéseket is. A vállalatok széles körű államosításával megfojtották a magántulajdont, úgyhogy ma nincsenek már gazdasági emberek. De a marxisták ebben a kényes helyzetben is folytatják a régi taktikájukat, vagyis tagadják, hogy az egyház és a vallás ellenségei volnának, sőt, ők maguk is követelik a vallásszabadságot. Hirdetik, hogy az állam előzetes költségvetésében továbbra is jelentős összegeket irányoznak elő vallási célokra. Kijelentik, továbbá, hogy meg akarják tartani a kötelező hitoktatást a közelmúltban államosított iskolákban is.

Ugyanakkor nem hagynak fel „az egyház köntöse alatt rejtőző reakció” elleni támadásokkal, az egyházi intézmények gúnyolásával és a papok bírósági fejelentésével a szószékről mondott szavai miatt, és súlyos büntetéseket járnak ki a számukra: szóval macacsul acsarkodva próbálják egymás után megbénítani a katolikus szervezeteket, ellenük is a szokásos vádat ismételve, vagyis hogy összeesküsznek a népi demokrácia ellen.

A fő célpontjuk Mindszenty bíboros, akire heves dühvel vetik rá magukat. Mivel képtelenek leplezni a haragjukat, amely egyébként – mint köztudott – rossz tanácsadó, ebben a tekintetben teljesen elvesztették a fejüket – ők, akik rendszerint mesterei a taktika művészetének –, és nem veszik észre, hogy dühödő támadásaik a céljukkal ellenkező hatást váltanak ki: a bíboros alakja nemhogy nem halványul, ellenkezőleg, egyre nagyobb tekintély és erkölcsi nagyság fűződik hozzá.

A június 13-i pártgyűlésen a kommunisták egy felvonuló kórust szerettek volna szervezni, amely halált kérne a bíborosra. De hiába osztották ki a szöveget, nem talált senkit, aki azt ismételtetni akarta volna. Akkor készítették a bíboros halálát követelő feliratokat, amelyekkel a menetnek kellett volna vonulnia. De ez a próbálkozás is kudarcot vallott, mert senkit nem találtak, aki vállalta volna, hogy viszi ezeket, jöllehet a vállalatoknál és az üzemekben már kisorsolták azoknak a nevét, akikre ezt rábizzák. A magyar közvélemény egyszerűen nem kívánja meghallani a Mindszenty bíborosról terjesztett hazugságokat, ő pedig napról napra egyre népszerűbb, és most már az egész országban őt lehet a leginkább tisztelt és szeretett személynek tartani, még a protestánsok részéről is.

Szólás- és sajtószabadságot hirdetnek, de ebből a katolikusok nem részesülhetnek. Magyarországon – három évvel a „felszabadulás” után – összesen két katolikus hetilap létezik. Ezt a két lapot már többször elkobozták és felfüggesztették, pedig nem cenzúrákötések. Az utóbbi időben egyre jobban terjed az a szokás, hogy a rendőrség és a miniszterelnökség sajtóirodái telefonon kéri egyes cikkek törölését. A másik módszer a gépek leállítását, amikor a újságot már nyomtatják. Továbbá, ami a nyomdai dolgozókat illeti, már többször kijelentették, hogy nem tudják kinyomtatni a lapot, ha nem maradnak ki belőle a számukra nemkívánatos cikkek. Főlélegesen mondani, hogy ilyen körülmények között újságot összeállítani csaknem lehetetlen.

Az utóbbi években engedélyezték röpiratok kiadását, így szórólapok formájában megjelenhettek különböző újságok. Ezek a vallási folyóiratok a fiatalok és a papok számára íródtak. Az idén azonban a cenzúra nem engedélyezte az ilyen kiadványokat, így nemhogy egyetlen katolikus írást sem lehetett kiadni, de egy mostani intézkedés értelmében tilos mindennemű reprodukció, bármilyen formában, akár gépelve is, ha előzőleg nem volt engedélyeztetve és cenzurázva. Nem lehetett megjelentetni egy egyszerű hirdetést sem a Budapesten 1938-ban megtartott Eucharisztikus Kongresszus tizedik évfordulójára. Még a „Karitás” egyesületek kongresszusára szóló meghívó kinyomtatását is megtiltották.

Így az egyházat megfosztották a sajtó fegyverétől. Kárpótlásul viszont óriásira nőtt a szószék jelentősége. A hívek tolonganak a pulpitus körül, feszülten várják a pap szavait: mivel megcsömöröltek a kommunista sajtó lármájától, nemesebb lelki táplálékra vágytak. Érdekes, hogy az emberek lényegesen gyakrabban járnak templomba! Jellemző az alábbi kis részlet: egy külföldi, aki éppen csak megérkezett Budapestre, szeretett volna találkozni néhány ismerősével, de egyiket sem találta otthon, és mindenütt azt mondták neki, hogy azon a napon és abban az órában mindenki elment a templomba.

A templomok zsúfoltsága miatt az egyházi hatóságoknak praktikusnak kellett szabályozniuk a miseredet, gondoskodva a templomok időben történő kiürítéséről, hogy legyen helye azoknak, akik a következő misén kívánnak részt venni.

Külföldön talán arra is emlékeznek, hogy az oroszok kezdeményezésére elrendelték minden ifjúsági egyesület feloszlását azzal az indoklással, hogy ilyen egyesületek tagjai állítólag fegyveres merényletet követtek el az orosz hadsereg néhány katonája ellen. Akkoriban elraboltak néhány fiatal papot, papnövendéket és diákokat, akikről többé nem lehetett hallani. A mai napig rejtély, mi történt velük. Folytatódnak az egyházi tanintézetek és kollégiumok ellen emelt vádak, azt állítják róluk, hogy fegyvereket rejtgetnek és összeesküvést szőnek az állam ellen. Jelenleg különösen vadul támadják ezzel a váddal a váci piarista gimnázium és az esztergomi tanítóképző intézet tanárait. Ez utóbbi tantestületének két papját négy, ill. öt év fegyházra ítélték.

A közvélemény döbbenetben kérdezi, vajon az új „népi demokrácia” tényleg ilyen gyenge lábakon áll-e, tényleg ilyen törékeny agyagból gyúrták-e, hogy gyerekektől kell tartania? Igaz, hogy alapjában véve nem alaptalanul félné tőle, mert a magyar ifjúság csakugyan nem tudja megemészteni a kommunizmust, és szilárd, rendíthetetlen hittel zárkózik fel az egyház körül, amit nyíltan ki is fejez. Ez év folyamán az egész országban számos zárandoklat volt a Mária-kegyhelyekre nagyon sok fiatal részvételével. Csak néhány ilyen zárandoklat említésére szorítkozom. 1947. szeptember 23-án jó 30.000 fiatal hagyta el a fővárost, Budapestet, hogy lerója hódolatát a Boldogságos Szűz előtt a máriaremetei kegyhelyen. Október 3-án elérte a több mint 60.000-et azoknak a fiataloknak a száma, akik meghallgatták a bíboros beszédét. Május 30-án, az 1938-ban Budapesten tartott Eucharisztikus Világkongresszus 10. évfordulóján 50.000 fiatal vett részt a szentmisén, amelyet személyesen a bíboros mutatott be a szabad ég alatt, szakadó esőben.

Kommunista ifjúság nem létezik. Egy fiatalok nélküli mozgalomnak pedig nincs jövője. Valószínűleg ezért sietnek annyira kivenni az egyház kezéből az ifjúságot, azt remélve, hogy a tetszésük szerint formálhatják majd őket.

Húsvét óta a kommunisták az egyház falain belül is próbálnak agitálni, tulajdonképpen szakadást gerjesztve. Tárt karokkal fogadják az olyan papokat, akik ellen az egyházi hatóságok valamilyen fegyelmi intézkedést hoztak. Ilyen volt Szittnyi plébános esete, akit felfüggesztettek a papság gyakorlásától, és a kommunisták kinevezték közoktatásügyi miniszteri tanácsosnak.[20] De a kommunisták nem csupán ehhez hasonló lépéseket tesznek, hanem állítólagos katolikus egyesületeket is alapítanak, mint pl. a Szent György Munkásegylet, amely fiatal katolikus cserkészekből alakult, a Szent József Otthon katolikus ipari tanulók számára, katolikus szülők egyesülete, katolikus diákmunkások egyesülete stb. Mindezek az egyesületek tisztán kommunista kezdeményezések és a kommunisták irányítása alatt állnak. Az írásaikban, az összefüggéseiken nem győzik képmutatón magasztalni katolikus vallási érzelmeiket, miközben titokban, de nyíltan is, minden eszközzel ellenállnak a „reakciós” egyházi vezetésének. Természetesen, az egész magyar sajtó a rendelkezésükre áll.

A magyar nyilvánosság azonban rögtön észrevette az ámitást, a báránybőrbe bűjt farkast, és a legnagyobb közönnyel szemléli ezt a taktikát, nem is tiltakozik, nem cáfol, nem helyesbít.

Összefoglalva, jelenleg az alábbi helyzetben van az egyház Magyarországon.

Az irat jelzete: ASRS AA.EE.SS. Pontificato Pio XII, Fondo Spogli, Período V, Scatole Bianche Pio XII. Ungheria: Appunti di Mons. Sigismondo Mihalovics, Posizione 2, fol. 114-119. - Gépelt.

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 55-60. Gépelt

8.

Az egyház jelenlegi helyzete Magyarországon Összefoglalás

Mons. Mihalovics Zsigmond gondolatai
Dátum nélkül

Két hetilapot kivéve, amelyeknek a nyomtatását erőszakkal ellenőrzik, az egyháznak nincs más sajtóorgánuma. Minden reprodukció vagy nyomtatás, akkor is, ha csak írógéppel történik, cenzúraköteles, és csak különleges engedéllyel adható ki, ezért gyakorlatilag lehetetlen eljuttatni ezeket az írásokat a hívekhez. A most százéves Szent István Kiadót,[21] amely a Szentszék kiadója is, államosították, és jelenleg állami nyomda, amelyet egy kommunista vezet, de azért a nevét megtartották.

Nincsenek már vidéki, egyetemi vagy ifjúsági szervezetek. Csak a szűk értelemben vett vallási egyesületek maradtak, mint a Mária Kongregáció. Az ifjúság egy-egy csoportban gyűlik össze a plébániákon, de nem szervezhetnek semmilyen rendezvényt, a rendőrség és a helyi közigazgatási szervek szigorúan ellenőrzik őket.

Az egyháznak már nincsenek óvodái és iskolái. Ez év június 16-án 142 különféle típusú iskolát[22] vettek el az egyháztól. Bár az államosított iskolákban megmaradt a kötelező hitoktatás, nem nehéz elképzelni, mit tud tenni a hittanár heti két órában, tudva, hogy az oktatás egész szerkezete, a vezetés, a könyvek, szóval az általános irányvonal kizárólag marxista alapokon áll, arról meg nem is beszélve, hogy kötelező „üttöröknék” nevezett, szintén marxista ifjúsági csoportokat alakítani. Maga az iskolavezetés köteles a csoportokat megszervezni és finanszírozni. Már sok szülő van, akik panaszkodnak ennek a szervezetnek a megrontó hatására, amely a fiatalokat egy „szabad”, de igen gyakran erkölcsstelen élet felé is tereli.

Az iskolákkal együtt veszendőbe mentek a hozzájuk tartozó kollégiumok is. Néhány egyetemi kollégium és munkásotthon ugyan az egyház kezében maradt, de miközben a „népi kollégiumoknak” nevezett állami diákothonokat a hatóságok segítségével igazgatják és tartják fenn, a katolikus kollégiumok nem kapnak ilyen segítséget. A marxisták azt mondják, hogy a „népi kollégiumokban” a mozgalom leendő vezetőit nevelik és készítik föl.

A legújabb intézkedés értelmében tilos mindenféle gyülekezés és felvonulás. Ez a rendelkezés teljesen megbénította a vallási életet. Minden körmenethez és zárandoklatokhoz a belügyminiszter különleges engedélye szükséges. Miskolcon nem tudták megtartani a Mária-napot annak ellenére, hogy az egész lakosság, főleg a vasművek dolgozói, akik a város peremkerületében laktak, türelmetlenül várták ezt a napot. A templom falain kívül nem lehet semmilyen rendezvényt tartani, katolikus főiskolákat és vallástudományi, teológiai tanfolyamokat sem lehet szervezni, fiatalok produkcióit sem lehet bemutatni előadásokon és koncerteken, olykor még magának az egyházközségnek a kormányzásához szükséges ülések összehívásáról is le kell mondani. Bizonyos helységekből a rendőrség még az egyházi kórusok zenei próbáit is akadályozza.

A külföldi segélyeket csak akkor lehet szétosztani, ha az állam már átvette a kapott áru 70-80%-át. Ezzel a jótékonykodást is kivették az egyház kezéből, mivel nincs joga nyilvános gyűjtést szervezni karitatív célból. A gyermek- és öregotthonoknak anyagi hiányában fel kell majd függeszteniük a tevékenységüket.

Az egyház csak akkor vállalhatja gyermekek kiküldését külföldre egészségügyi célból, ha a vezető és kísérő személyeket teljes egészében a népjóléti minisztérium jelöli ki.

Megfigyelik a papok prédikációit a templomban és még inkább a templomon kívüli megnyilvánulásait. A különböző kerületi rendőrségek és közigazgatási hatóságok figyelmeztették a plébánosokat, hogy a településükön esetleg kirobbanó minden rendbontásért felelni fognak. A letartóztatott és elítélt papok száma folyamatosan nő, sokukról azt sem tudni, hol vannak jelenleg, és miért börtönözték be őket. Lehetetlen megállapítani, hány ilyen eset van.

Tehát az egyház látható tevékenysége szinte teljesen megszűnt, de a hívek lelkében ugyanúgy él és hat. A magyar nép a lelke mélyén most válik igazán katolikusá.

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 61–63. Gépelt

9.

A vallásszabadság elleni erőszak állandóan fokozódik

Mons. Mihalovics Zsigmond gondolatai

Dátum nélkül

1945 óta a hatóságok mindig is erőszakosan léptek fel a szabad vallásgyakorlás ellen. Sőt, egyre durvábban, míg nem most, 1948-ban mindenen túlsznek, ami eddig volt. Tehát világos, hogy a kormány, a rádió, a sajtó még hangosabban hirdeti bel- és külföldön, milyen nagy a vallásszabadság Magyarországon.

Az ország jelentősebb városaiban az egyház minden vasárnap szervez ún. „Mária-napokat” a távolabbi vidék lakosságának részvételével. Hatalmas tömegek készülnek ezekre az alkalmakra, és a rendszer hasztalan próbálja megakadályozni. Azokban a napokban az érdekelt településeken nincs villamos áram, megszakad a vízellátás, eltávolítanak minden mikrofónt. 30 km-es körzetben kommunista gyűlést szerveznek, és erőszakkal odaviszik egész napra annak a helységnek a lakosságát, ahol a katolikus ünnepet tartják. Az adott vidéken 48 órára lefoglalják a teherautókat, hogy ne használhassák azokat szállításra. Az ünnepet megelőző napon és az ünnep napján elrendelik a környéken a lovak állatorvosi vizsgálatát; kidoboltatással figyelmeztetik a lakosságot, hogy senki ne menjen el a Mária-napra, mert aznap 2500 orosz katona érkezik a településre, akiket el kell szállásolni. Ezek, természetesen, légből kapott dolgok. Tényleg szégyen, hogy a hatósági szervek ilyen hazugságok kihirdetésére kényszerítenek. Az érintett helyre nem adnak ki vasúti jegyet. Mindennek ellenére előfordul, mint Máriagyúdon, hogy a rendőrség becslése szerint jó 140.000 ember jön össze. Elkezdődnek a megkorlátozások 100–200 település területén. Azokat, akik gyalog mentek el a Mária-ünnep helyszínére, utána üldözik (munkahelyi elbocsátás, áthelyezés, bebörtönzés, kitelepítés Németország orosz megszállási övezetébe stb.).

És ez így megy április közepe óta.

Piliszentkereszten bejelentették a kegyhely 200. évfordulójának megünneplését június 20-án. A belügyminiszter ezt megtiltotta, és a templomot körülvetette rendőri és katonai erőkkel. A rendőrök és a községi jegyzők faluról falura járva fenyegették a népet; aki mégis elment, azt az úton megállították és kitelepítették Németországba. Miután így egymás után megfélemlítettek egész vidékeket, június 18-án a belügyminiszter engedélyezte az eseményt. Ezzel kettős célt valósított meg: nálunk, itthon megfélemlítette a népet, a külföld előtt pedig felmutathatta az engedélyezés tényét.

Budapesten (a Sziklatemplomnak nevezett) „Lourdes-i” kápolnában minden hónap 13-án nagy engesztelő áhítatot tartanak. Június 13-án is, délután hívek impozáns tömege – 70 vagy 80 ezer ember – igyekezett a helyszínre. Nem tudták, természetesen, hogy előző nap a belügyminiszter által megbízott rendőrtisztviselő betiltotta az áhítatot, amelynek csak kevés résztvevője fért el a kápolnában, a túlnyomó többség a Gellért-hegy lejtőjén helyezkedett el, ahogy tudott. A pálos rendtartományfőnöke azt válaszolta, hogy nem lehet figyelmeztetni a tömegeket, mert vidékről is jönnek. És csakugyan jöttek. Azokat, akik már megérkeztek, imádkoztak és énekeltek, a rendőrség puskatűzzel oszlatta szét. Azokat, akik Pest felől akartak átjönni a hídon, ott oszlatták fel a legdurvább kegyetlenséggel.

Június 13-án, vasárnap a ferencesek központi templomában, Budapesten kellett volna megtartani a körmenetet – több évszázados szokás szerint – Szent Antal tiszteletére, méghozzá pontosan, mivel ezen a napon, ugyancsak ősi szokás szerint, szentmise is van a szent tiszteletére, amelynek során megáldják a liliumokat – megszentelt liliumokkal. Mivel az állam törvényei és a békeszerződés szerint Magyarországon vallásszabadság van, nem is kellett volna engedélyt kérni, csak a közrendre való tekintettel bejelenteni az eseményt a rendőrségnek. Ennek ellenére a ferencesek írásban engedélyt kértek a rendőrfőkapitánytól a körmenet megtartására. Az engedélyt megkapták. Június 12-én a helyettes tartományfőnök ismét érdeklődött. Azt a választ kapta, hogy az engedély érvényes. Még egy díszosztag részvételét is felajánlották neki, de ő csak a rend fenntartásához szükséges őrség és rendőrök támogatását kérte. Tehát június 13-án, este hét órakor elindult a liliumos menet: tengernyi tömeg, nagyon sok férfi. Hirtelen komoly rendőri erők érkeztek, és terjedt a hír, hogy a körmenetet akarják feloszlatni. „Üdvözlésképpen” fenyegető puskalövés remegtette meg a levegőt, és a rendőrség elkezdte visszaszorítani a tömeget. A helyettes tartományfőnök futott közölni, hogy a körmenetet szabályosan engedélyzték. A rendőrség azt válaszolta, hogy ők pedig azt a parancsot kapták, hogy oszlassák fel. Minden ok nélkül mozsárgyúkat és gépfegyvereket állítottak fel és célba vették velük a hívek fehér liliumos menetét, akik a legnagyobb rendben haladtak, imádkoztak és énekeltek. Akkor a ferencesek felszólították a híveket, ahányat csak lehetséges volt, hogy menjenek be a templomba és a kolostorba, a többiek pedig kérelléssel és tapintatos rábeszéléssel sikerült hazaküldeniük.

A zűrzavarban többeket elfogtak és elvittek. Egyesek már kikeveredtek a tumultusból, őket megfogták, verték, taposták és gumibotokkal bestiálisan ütlegelték a nemi szerveiket. Aztán aláírtattak velük egy nyilatkozatot, amellyel igazolták, hogy egyáltalán nem zaklatták őket. A hívek felháborodása leírhatatlan volt.

A szent bérmálás alkalmával a templom körül összegyűlt embereket rendszeresen szétkergetik.

A vallásos magyar népet megfélemlítéssel akarják távol tartani a templomoktól.

Egyre gyakrabban tartóztatják le a papság képviselőit olyan okokból, amelyek csak a hatalmat birtokló nyugtalan kisebbség szemében bűncselekmények.

Katolikus szülőket, diákokat, tanítókat visznek – hogy úgy mondjam – nap mint nap az Andrassy út 60-ba. A börtönök tömve vannak. Ilyen rémuralom mellett félfő, hogy a végsőig elkeseredett többség végül nem tűri tovább az elnyomást.

Az 1946. évi I. törvény XX. cikkelye biztosítja a szabad vallásgyakorlást. Ez azonban már jó ideje csak papíron létezik. De ezek a zsarnokok megszegik a párizsi békeszerződést is, amelyet az 1947. évi XVIII. törvénycikkelyben kodifikáltak, miszerint Magyarország az említett szerződésben kötelezte magát, hogy „...a magyar hatóságok alá tartozó minden embernek garantálja az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok élvezetét, beleértve a szabad vallásgyakorlást”.

Tehát a felekezeti iskolák elidegenítése is, ami június 16-án megtörtént, sérti a szabad vallásgyakorlás jogát – következképpen a békeszerződést is –, és ellentétben van az egész ország közvéleményének túlnyomó többségével. A szabad vallásgyakorlás magában foglalja az egyház jogát arra, hogy iskolákat létesítsen és tartson fenn, oktasson és neveljen, ahol pedig megtagadják ezt a jogot, ott nem lehet többé szabad vallásgyakorlásról beszélni, mert a szülők már nem választhatnak az iskolák között, vagyis nem gyakorolhatják elidegeníthetetlen jogukat a gyermekeik lelki és vallásos nevelésére.

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 74. Gépelt.

10.

A pélföldszentkereszti szalézi kegyhely igazgatóságától

Mons. Mihalovics Zsigmond által beadott anyag része

Pélföldszentkereszt, 1948. június 17.

60/198.

Eminenciás Bíboros Prímás Uram!

Ami a június 20-án Szentkereszten tervezett Mária-napot illeti, teljes tisztelettel bátorkodom jelenteni, hogy f. hó 16-án megjelent a kolostor területén egy rendőrökkel és katonákkal álló csoport, összesen 70-80 fő, akik Esztergomból jöttek, és amíg ezek lábhoz tett fegyverrel figyelték a Ház főbejáratát, a tisztek nagy hangon azt adták elő nekünk, hogy aznap a belügyminiszter megtiltotta minden csoportos és egyéni zárandoklatot. Aztán felszólították a házfőnököket, hogy azonnal közölje ezt a településekkel, ill. a hívekkel, mert szombat hajnalról hétfő éjfélig lezárnak minden utat, és teremtet lélek nem teheti be a lábát Szentkeresztre.

A Szentlélek bőséges, megvilágosító és megerősítő kegyelmét kérve főpásztorunk, a Bíboros Úr munkájára, fiúi odaadással csókolom szent bíborát.

Péliföldszentkereszt, 1948. június 17.

(alírással) dr. Sellye Vince

igazgató

Az irat jelzete: ASRS AA.EE.SS. Pontificato Pio XII, Fondo Spogli, Periodo V, Scatole Bianche Pio XII. Ungheria: Appunti di Mons. Sigismondo Mihalovics, Posizione 2, fol. 127. - Gépelt.

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 45-54. Gépelt.

11.

A nyergesújfalui plébános följegyzése

Mons. Mihalovics Zsigmond által beadott anyag része
Dátum nélkül

Emlékeztető

Június 12-én, este fél hét felé a nemzeti bizottság elnöke felkereste a nyergesújfalui plébánost a hivatalában. Both N., a helyi MKP titkára, a június 20-ára már kitűzött pélföldszentkeresztli Mária-napra célozva kijelentette: ha a község lakossága részt venne bármilyen felvonuláson vagy tüntetés jellegű megmozduláson, hatalmukban áll 24 órán belül kitelepíteni onnan az egész sváb lakosságot, kivétel nélkül.

A kijelentés célja nyilvánvalóan a megfélemlítés volt. Annak is megtalálták a módját, hogy kifejezett formában terjesszék ezt a fenyegetést a községben a szentkeresztli zárandoklatra vonatkoztatva, így sikerült is elérniük a célt: a megfélemlítést. Hozzá kell tenni, hogy a gyári munkások egybehangzó tanúsága szerint őket azonnali elbocsátással fenyegették, amennyiben akár személyesen elmennének Szentkeresztre, akár a családtagjaik részt vennének a Mária-napon. Ugyanez a helyzet a környező települések gyáraiban is. Ezenkívül „juniálisokat” szerveznek, hajókirándulásokat, a munkásokat családjukkal együtt elviszik a budapesti nemzetközi vásárra, kirándulni stb., csak hogy távol tartsák őket a zárandoklattól.

Marosi István aljegyző, Nyergesújfalu vezetője f. hó 14-én délelőtt 11 órára magához hívatta a nyergesújfalui plébánost, és az alispán utasítására közölte vele, hogy a belügyminiszter megtiltotta a június 20-ára kitűzött Mária-nap megtartását Szentkereszten. Azt is közölte vele, hogy az iskolák államosításával kapcsolatos bármilyen tüntetésért vagy megmozdulásért, amelyet akár az egyházban, akár attól függetlenül máshonnan indítanak el, a plébánost fogja terhelni a felelősség. A kormányzat minden menetet, felvonulást és hasonlókat az államrend felforgatásának tekint. Ezért a résztvevőkre és első helyen a plébánosra rögtönítélő eljárás vár. A plébánosnak az aláírásával kellett elismernie, hogy tudomásul vette a fentieket. Ugyanez történt a környékbeli plébániákon is.

Június 15-én, este hat órakor a nyergesújfalui plébánián megjelent a körzeti rendőrpáncsnok és közölte, hogy nem sokkal azelőtt a rendőrség telefonon utasítást kapott, miszerint a belügyminiszter megtiltotta a június 20-i Mária-napot, ezért meg kell akadályozni a lakosság odaözönlését. Ezt a környékbeli plébánosoknak is tudomására hozták: a táti plébánosnak, például, alá kellett írnia az ún. járőrlapot, amelyet az utasítást átadó személy mutatott be.

Június 16-án, délután fél háromkor a nyergesújfalui plébániahivatalban megjelent Wierl József községi bíró, és a főjegyző megbízásából elolvastatta a plébánossal az alispánnak a főjegyzőhöz ugyanaznap intézett levelét, amelyben az alispán a belügyminisztériumtól telefonon kapott utasítások alapján közölte, hogy 1) a kormányzat személyesen a főjegyzőt teszi felelőssé a lefoglalt felekezeti iskolák berendezésének hiánytalan feltárba vételéért, valamint azért, hogy abból semmit ne tulajdonítsanak vagy rejtessenek el. 2) Bár a belügyminiszter nem akarja megakadályozni a primás által péntekre, vagy egy korábbi, esetleg későbbi időpontra elrendelt harangozást, a község papjait figyelmeztetni kell, hogy amennyiben a harangozással összefüggésben bármilyen rendbontás történne, a papokat és a rendbontókat azonnal internálni fogják. 3) A belügyminiszter megtudta, hogy a papok különböző őrsegeket szerveznek maguk körül. A kormányzat minden hasonló alakulatot államellenes szervezetnek tekint: a szervezőket és a beszerzőket internálni kell. A plébánosnak az aláírásával kellett tanúsítania, hogy tudomásul vette az utóbbi két pontot. Ugyanez történt a többi plébánián is.

A nyergesújfalui vezető jegyző június 14-i közleménye mellett meg kell jegyezni, hogy szóbeli nyilatkozata szerint megbízható hírei vannak arról, hogy június 20-án a Péliföldszentkereszt körül fekvő erdőben és az odavezető utakon két-három rendőrcsoport golyós fegyverekkel katonai gyakorlatot fog tartani. Ezt és a belügyminiszter tiltó határozatát ki fogják doboltatni a lakosság tájékoztatása végett.

Az irat jelzete: ASRS AA.EE.SS. Pontificato Pio XII, Fondo Spogli, Periodo V, Scatole Bianche Pio XII. Ungheria: Appunti di Mons. Sigismondo Mihalovics, Posizione 2, fol. 128-130. - Gépelt

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 71-73. Gépelt.

12.

Egy szemtanú megfigyelései a magyarországi felekezeti iskolák államosításának végrehajtásával kapcsolatban

Mons. Mihalovics Zsigmond által beadott anyag része
Dátum nélkül

Bár a közoktatásügyi miniszter és hivatalos szervei már előbb kijelentették, hogy az iskolák államosítása már eldöntött és végleges dolog, mégis azt követelik a települések vezetőségétől és a szakmai közösségektől, hogy írásban közöljék a minisztériummal az államosítással kapcsolatos álláspontjukat.

Május 28-án Kőszegen ülést tartottak a város képviselői. A kommunista párttitkár javasolta, hogy az iskolák államosításának kérdésében név szerint szavazzanak. Az apátság plébánosa[23] titkos szavazást kért. Nagyon éles és ellenséges vita következett. A plébános ui. azzal indokolta a javaslatát, hogy csak a titkos szavazás felel meg a demokrácia elveinek és biztosítja a szabad véleménynyilvánítást, mert ha a hivatalnokok név szerinti szavaznak, az a veszély fenyegeti őket, hogy elveszítik az állásukat. Az ellenérdekelte fél érvek helyett fenyegetésekkel és sértegetéssel válaszolt. A név szerinti szavazás mellett döntöttek. Tizenketten szavaztak az államosítás ellen, húszan némán ülve maradtak. Így az eredményt elfogadottnak tekintették, és azonnal megírták a minisztériumnak, hogy Kőszeg városa akarja az iskolák államosítását. Másnap a „Szabad Kőszeg” c. lapban a városi tanács döntését lelkesen üdvözlő cikket lehetett olvasni, miszerint a döntés halálos csapást mért a reakció utolsó erdjére, az egyházra és bástyáira, az iskolákra. A cikk sértések és fenyegetések áradatát zúdítva a tizenkét renitensre, durva kirohanást intézett ellenük.

Május 29-én volt a pedagógusok egyesületének gyűlése. A tanárok nagy többsége különböző egyházak szolgálatában áll. A városban van egy népszerű, koedukált, katolikus iskola, egy szintén népszerű, koedukált, evangélikus iskola, egy katolikus fiúgimnázium, egy evangélikus leánygimnázium, egy női középiskola és egy női tanítóképző, ezek is katolikusok. Az államnak csak egy fiú középiskolája és egy férfi tanítóképzője van. A katolikus tanárok még a gyűlés előtt utasítást kaptak a tanfelügyelőtől, hogy ne vegyenek részt az egyesület ülésén, amelyen az államosítást fogják megvitatni. Ezért a domonkos nővérek, akik az összes említett katolikus leányiskolát vezetik, nem mentek el az ülésre. Elmentek viszont a bencés gimnázium tanárai, mert az államosítás nem szerepelt a napirenden. Amikor azonban a kommunista párttitkár éppen csak elkezdett beszélni az államosításról, ők és velük az összes felekezeti tanár elhagyta a termet. Mindössze tíz állami tanár maradt. A párttitkár felszólította őket, hogy fogadják el az indítványt. Aki ellene van, álljon fel. Természetesen, mindenki szó nélkül ülve maradt, bár egyikük azt mondta a szemtanúnak, hogy ő és a kollégái többsége biztosan ellene szavaztak volna, ha engedélyezték volna a titkos szavazást. De mivel féltek, hogy elveszítik az állásukat, nem szólaltak meg, és a párttitkár kihirdette az indítvány egyhangú elfogadását. A kommunisták a gyárakban és a nagyobb vállalatoknál is csak név szerinti szavazással és súlyos fenyegetésekkel tudták elérni a céljukat. A textilipari telep alsó gyárában az összes munkást egyenként hívták be aláírásra. Egyvalakit, aki megtagadta az aláírást, azonnal elbocsátottak. A kollégái elmondása szerint a gyár legjobb dolgozója.

Hasonlóképpen jártak el a szomszédos községekben is. Velemben a falu jegyzőjének csak három aláírást sikerült szereznie. Ezeket az aláírásokat is keserű szemrehányással illette a feleségük. Maga a jegyző felesége kitepte az aláírási ívet a férje kezéből és kijelentette, hogy továbbra is a katolikus iskolába akarja

jártni a gyermekeit. Peresznye községben (csepregi járás) összehívták a település néhány vezető személyiségét, hogy írják alá a kérvényt.

A plébános kijelentette, hogy az iskolák ügyében egyedül az iskolatanács illetékes.

De aki hivatalosan gyűjtötte az aláírásokat, mutatott egy rendelkezést, amely szerint az összehívott személyeknek kell döntenük. Erre a plébános azt felelte vissza, hogy egy aláírásgyűjtő íven azok számára is kellene egy rovat, akik másképpen gondolják. Az aláírásgyűjtő az ellenkezőjét állította, és csak az államosítás mellett szóló aláírásokat fogadta el, hiszen már úgys fölösleges az ellenvetés, mivel az államosítás mindenhogyan meglesz. De a plébános kezébe vette a papírt, és nagy meglepetésére látta, hogy az három rovatra van osztva: az egyik az egyetértőknek, a másik az ellenzőknek és a harmadik a közömbösöknek. Az aláírásgyűjtő hiába tiltakozott, a plébános és utána a többi jelenlévő is az ellenzők rovatában írt alá.

Zsidányban és a járás más községeiben a második és a harmadik rovatot már törölték. Így, természetesen, jelteni lehetett a minisztériumnak, hogy a csepregi járás is akarja az államosítást.

A nép és a tanárok a végsőig fel vannak háborodva, de részt kell venniük a hatalmasok csalásában. Még maguk azok az állampolgárok is, akik korábban meggyőződéses kommunisták voltak, most teljesen kiábrándulva antidemokratikus terrortól beszélnek, mondják, hogy a titkos szavazás szabadságát és minden szabad véleménynyilvánítást elfojtanak, letartóztatással, bebörtönzéssel, minden munka- és kereseti lehetőség elvesztésével fenyegetve az embereket.

Az irat jelzete: ASRS AA.EE.SS. Pontificato Pio XII, Fondo Spogli, Periodo V, Scatole Bianche Pio XII. Ungheria: Appunti di Mons. Sigismondo Mihalovics, Posizione 2, fol. 131-133. - Gépelt

Másik példány jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 64–66. Gépelt.

13.

Mi lesz a vidéki fiatalokból a népi kollégiumokban?

Mons. Mihalovics Zsigmond által beadott anyag része
Budapest, 1948. május 20.

Eddig is tudtuk, hogy a szentségekhez járuló fiatalokat, akik katolikus egyesületek tagjai, minden további nélkül eltávolították; imádkozni tilos volt. A vallást és a papokat kigúnyolták. Most egy fővárosi hitoktató beszámolójából idézünk:

„Az iskolámba főleg a népi kollégiumok diákjai járnak, mindannyian a vidéki földeket művelő gazdák és munkások gyermekei. Többségük a marxizmus materialista ideológiáján nő fel, és ez az általuk elsajátított világnézet, sajnos, a kollégiumi nevelés és az ott uralkodó szellem eredménye. Erre abból következtetek, hogy a kollégiumba felvett diákok eredetileg nem tanúsítanak a vallással szemben ellenséges magatartást, sőt, egyesek komolyan vallásosak; és ezek a fiatalok a tanév végére valóban fájdalmas változáson mennek keresztül. Bizalmatlanná, apatikussá, sőt, kifejezetten vallásellenessé válnak.

Véleményem szerint ennek okai a következők.

A kollégium diákjait rendszeresen, minden vasárnap arra kötelezik, hogy nagyon sürgős közmunkát végezzenek, méghozzá kora reggeltől, így szinte lehetetlenné teszik számukra, ha nem is fizikailag, de erkölcsileg, hogy részt vegyenek a vasárnapi szentmisén.

A kollégisták minden perce annyira le van kötve, hogy nem tudják látogatni sem a kongregációkat, sem más vallási egyesületeket.

Emellett hetente többször előadásokon kell részt venniük, amelyeknek célja az ún. demokratikus ideológián alapuló nevelés terjesztése és elsősorban – mint erről meggyőződhettem néhány diák elmondásából – a vallásos érzés kiirtása a lelkiükből, valamint a katolikus egyház és papjai iránti bizalmatlanság és ellenérzés elültetése benne. Mindennek aztán az a fájdalmas következménye, amit kénytelen voltam tapasztalni, hogy azok a kollégista diákjaim, akik már hosszú ideje éltek a kollégium kötelékében, olyan nyílt ellenszenvet és merev tartózkodást tanúsítanak velem szemben – kivéve egyes, fájdalmas eseteket –, amelyet eddig soha nem tapasztaltam.

A népi kollégiumban uralkodó vallásellenes szellem lehangoló bizonyítéka, hogy a hasonulni nem hajlandó, igazán katolikus hitű diákokat előbb-utóbb a kollégium elhagyására kényszerítik, de addig is sirva panaszkodnak nekem a rájuk tett bántalmazó megjegyzések és a kollégiumban nekik tartott órák miatt, amelyek sértik vallásos meggyőződésüket.”

Budapest, 1948. május 20.

Az irat jelzete: ASRS AA.EE.SS. Pontificato Pio XII, Fondo Spogli, Periodo V, Scatole Bianche Pio XII. Ungheria: Appunti di Mons. Sigismondo Mihalovics, Posizione 2, fol. 134. - Gépelt.

[1] Mihalovics Zsigmond beadványai XII. Piusz pápához. A Vatikáni Államtitkárság Levéltárában őrzött dokumentumok magyar fordítása, I. rész, in: *ArchivNET*, 22. évf. 2022. 4. szám. <https://www.archivnet.hu/mihalovics-zsigmond-beadvanyai-xii-piusz-papahoz-i-resz/> [4]

[2] 1948. augusztus 22-én kelt a főljegyzés, miszerint audienciát kér, augusztus 30-án pedig, hogy aznap XII. Piusz pápa fogadta őt. Római elérhetőségére eligazított erejű az itt rögzített római telefonszám: visszahívást 870.558 sz. alatt kér. Jelzete: Archivio Apostolico Vaticano (AAV), Segreteria di Stato (SegStato), Commissione Soccorsi 290, fasc. 223. fol. 3. Kísérőlevelét lásd ugyanott, fol. 4-6, kelte 1948. szeptember 14. – Fejérdy András gyűjtése, akinek szívességét ezúton is köszönöm. A gyűjtőben összesen 76 főlíót találunk, jelzete: AAV, SegStato, Commissione Soccorsi 290, fasc. 1–76. További Mihalovics jelentések: ASRS AA.EE.SS, Ungheria, pos. 147. 401-409, 520-521, 598-603, ill. pos. 148. (Assistenza religiosa ai profughi ungheresi) 93–102.

[3] Slachta Margit (1884–1974), 1923-ban néhány társával megalapította a Szociális Testvérek Társaságát, 1947–1949 között a Keresztény Női Tábor egyik képviselője a parlamentben. 1949-ben Ausztriába, majd az Amerikai Egyesült Államokba érkezett. 1951-ben a hazatérés reményében visszajött Bécsbe, majd 1953-ban ismét az Egyesült Államokba utazott, és ott telepedett le.

[4] Bár a pócspetri ún. rendőrgyilkosság nagy vihart vert, monografikus feldolgozás róla nem született. Lásd Mészáros István: Pócspetri ügy, in: *Magyar Katolikus Lexikon*. XI. kötet, Budapest, 2006. 90.

[5] Asztalos János (1910–1995) egri egyházmegyes pap 1934, pápai káplán címzetes kanonok. 1945–1948 között volt Pócspetri plébánosa. Hét évet ült, főleg a váci fegyházban, 1956-ban szabadult. Előbb Bécsben, 1961-től Rómában, 1973-tól a bajorországi Ganghofenben volt magyar plébános, 1989-ben hazaköltözött szülőföldjébe, Feldebrőre.

[6] Királyfalvi (Kremper) Miklós adóügyi segédjegyző. 1990-ben a Fővárosi Bíróság semmisnek nyilvánította az ítéleteket, kimondta az elítéltek ártatlanságát.

[7] Sulyok Dezső (1897–1965), miután kizárták a kiscgazdapártból, 1946-ban megalakította a Magyar Szabadság Pártot, lapjának címe: „Holnap”. 1947-ben előbb Ausztriába, majd az Amerikai Egyesült Államokba távozott. A Magyar Nemzeti Bizottmány munkatársa.

[8] Pfeiffer Zoltán (1900–1981), kiscgazdapárti politikus, 1947-ben megalakította a Magyar Függetlenségi Pártot, ugyanazon év végén elhagyta az országot, pártját feloszlatták. Az Amerikai Egyesült Államokba távozott. A Magyar Nemzeti Bizottmány munkatársa.

[9] Balogh István, vagy Balogh páter (1894–1976), r. kat. pap 1918, újságíró, kiscgazdapárti politikus, 1947–1949 között a Független Magyar Demokrata Párt alakító tagja, 1944–1947 között a miniszterelnökség államtitkára, országgyűlési képviselő 1945–1951 között.

[10] Barankovics István (1906–1974), újságíró, a Demokrata Néppárt – a Barankovics-Párt – főtitkára 1945–1949 között.

[11] Ebben a megfogalmazásban egyértelműen Mindszenty álláspontját képviseli.

[12] Más néven a gellérthegyi Sziklatemplomban. A Lourdes-i kegyhelyről (Délnyugat-Franciaország, Pireneusok lábánál) hazatért zarándokcsoport javaslatára 1924–1931 között kialakított templom 1934-ben kolostorral is kiegészült, amely a pálos rend számára épült. 1951-től a templom helyén karsztvíz-megfigyelő állomás kapott helyet, a kolostor pedig az Állami Balett Intézet kollégiuma lett. 1990-ben ismét a pálos rend tulajdonába került.

[13] Prágai Adalbert, Vojtěch (956k.–997), Prága második püspöke, vértanú, az esztergomi főszékesegyház egyik védőszentje.

[14] A leírás Szent Gellérte illik (Gerardo Sagredo, 977–1046), bencés szerzetes, vértanú, 1046-ban történt vértanúhalála emlékét többek között Gellért-hegy és az ott felállított Szent Gellért-szobor is őrzi.

[15] Pázmány Péter (1570–1637) a Jézus Társaságának tagja (jezsuita), esztergomi érsek, bíboros, a katolikus megújulás vezető alakja, egyházi író. A róla elnevezett egyetem alapítója.

[16] Hamvas Endre (1890–1970), 1944-től csanádi püspök, 1964-től kalocsai érsek, 1969-ben betegsége és idős kora miatt lemondott.

[17] Endrédy (Hadarits) Kálmán Vendel (1895–1981), ciszterci szerzetes, zirci apát 1939-től. 1950 végén elhurcolták, megkínózták 1951-ben a Grósz-perben 11 év fegyházbüntetésre ítélték, 1956. november 1-jén elhagyhatta a börtönt, de 1957 márciusa és augusztusa között második fogságát kellett töltenie. 1957. december 17-től haláláig a pannonhalmi bencés apátságban, a szociális otthonban élt. 1991-ben az ellene hozott bírósági ítéletnek kimondták semmisségét. A ciszterci rend elindította boldoggá avatását.

[18] Flavius Claudius Iulianus (331–363), 360–363 között másfél évig római császár, aki elhagyta keresztény (ariánus) hitét és az ősi görög-római vallási hagyományokat ápolta, utolsóként a Római Birodalom uralkodói közül.

[19] A Szociáldemokrata Párt 1948. június 12-én egyesült a Magyar Kommunista Párttal. Az új párt neve: Magyar Dolgozók Pártja.

[20] Szittyay Dénes (1887–1957), 1904 jezsuita, 1918 r. kat. pap, történelem-földrajz szakos tanár, 1925-ben távozott a Jézus Társaságából, Székesfehérvár-Belvárosban káplán, 1926-tól Prohászka Ottokár püspök titkára, 1927-ben Habsburg József főherceg udvari papja. 1931-től ismét plébániákon szolgált. 1948-ban Shvoy Lajos székesfehérvári megyéspüspök felfüggesztette, majd kiközösítette. Ezt követően a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban miniszteri tanácsos. 1949-ben Kistarcsára internálták. Irodalmi működés.

[21] A Szent István Társulat alapítási éve 1848.

[22] A 142-es szám túl alacsony. Az államosítások a katolikus egyház 35 tanítóképző főiskolát, 49 középiskolát, és 2989 általános iskolát tartott fenn.

[23] A Pannonhalmi Főapátságnak – a Magyar Bencés Kongregációnak – Kőszegen ezidőtájt gimnáziuma volt és a Szent Jakab Öregtemplomot igazgatta. Ez idő szerint Jávor Fidél bencés házfőnök volt a templomgondnok. A plébános Kőszegen szombathelyi egyházmegyes pap volt, 1938–1952 között Székely László apátplébános.

Címkék:

[XII. Piusz](#) ^[5]

[Mihalovics Zsigmond](#) ^[6]

[emigráció](#) ^[7]

[egyházüldözés](#) ^[8]

[katolicizmus](#) ^[9]

[kommunizmus](#) ^[10]

[katolikus egyház](#) ^[11]

[Vatikán](#) ^[12]

Kiadás: 22. évfolyam (2022) 5-6. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/mihalovics-zsigmond-beadvanyai-xii-piusz-papahoz-a-vatikani-allamtitkarsag-leveltaraban-orzott>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/mihalovics-zsigmond-beadvanyai-xii-piusz-papahoz-a-vatikani-allamtitkarsag-leveltaraban-orzott>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/mihalovics_prelatus.png

[3] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/montini.jpg>

[4] <https://www.archivnet.hu/mihalovics-zsigmond-beadvanyai-xii-piusz-papahoz-i-resz>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/xii-piusz>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mihalovics-zsigmond>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egyhazuldozes>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/katolicizmus>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kommunizmus>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/katolikus-egyhaz>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vatikan>